

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל תיאום ובקרה
האגף לחינוך מבוגרים

תיכונות
ככה עולים כיתה בחיים

רמת הבחינה : גמר
מועד הבחינה : קיץ תשע"ז, 2017
היקף הבחינה : שתי יחידות
מספר השאלון : 990312

מדעי ההתנהגות

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שעתיים וחצי

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה בשאלון זה שלושה פרקים :

יש לענות בגוף השאלון	פרק ראשון (10X4) 40 נקודות.
יש לענות בגוף השאלון	פרק שני (7X2) 14 נקודות.
יש לענות במחברת הבחינה	פרק שלישי (2X15) 30 נקודות.
יש לענות בגוף השאלון	פרק רביעי (4X4) 16 נקודות.

סה"כ 100 נקודות

ג. הוראות מיוחדות :

- קראו את הנספח בקפדנות לפני שתיגש לפתרון הבחינה.
- כתבו בכתב ברור.
- ציינו בתחילת כל נושא / אירוע / מושג את מספרו.
- אין לענות על יותר נושאים / אירועים / מושגים מהמצוין בהנחיות.

פרטי מרכז ההשכלה :	ד. מלאו את הפרטים הבאים :
שם : _____	מספר נבחן : _____
קוד מוסד : _____	שם נבחן : _____
מקום בחינה : _____	שם משפחה פרטי
	מס' ת"ז : <input type="text"/>

הדביקו מדבקת שאלון	הדביקו מדבקת נבחן

בהצלחה !

שם המעריך : _____
ציון הבחינה : _____

פרק ראשון- שאלות סגורות (40 נקודות)

לפניכם 12 שאלות. עליכם לענות על 10 שאלות בלבד.
הקיפו במעגל את התשובה המתאימה ביותר (לכל שאלה - 4 נקודות).

1. "אוטו גלידה" מתקרב לגינה הציבורית, ומשמיע מנגינה מוכרת במערכת הכריזה. הילדים הנמצאים בגן מפסיקים לשחק, וממהרים לבקש מהוריהם גלידה, כי בדיוק "בא להם" ללקק גלידה. הילדים למדו לקשר בין המנגינה לבין הצורך באכילת הגלידה באמצעות:

- א. התניה קלאסית
- ב. הנעה
- ג. התניה אופרנטית
- ד. תובנה

2. החוק אוסר על מכירה של אלכוהול לקטינים מתחת לגיל 18. שוטרים המוצאים בני נוער שותים אלכוהול רשאים לשפוך את תכולת הבקבוק. חוק זה מייצג ערך של:

- א. אי שוויון
- ב. חופש אישי
- ג. קדושת חיי אדם
- ד. אחריות חברתית

3. דינה בת 70, זוכרת עד היום מי היו האורחים בחתונתה שהתקיימה לפני חמישים שנה, איזה כיבוד הוגש, ואת המתנות שקבלה. זוהי הוכחה לקיומו של זיכרון מסוג:

- א. זיכרון מידי.
- ב. זיכרון צילומי.
- ג. זיכרון לטווח קצר.
- ד. זיכרון לטווח ארוך.

4. עמיר ניגש למכרז על ניהול בית ספר, וזכה בתפקיד. כעת עמיר נחשב למנהיג מסוג:

- א. פורמלי
- ב. טבעי
- ג. חברתי
- ד. לא פורמלי

5. קבוצת הכדורגל של היישוב זכתה באליפות הארץ. כעת מתכוננים השחקנים להתחרות ולנצח נבחרות ממדינות אחרות בגביע אירופה. קבוצת הכדורגל נחשבת לקבוצה מסוג:

א. קבוצת התייחסות

ב. קבוצה משימתית (מוכוונת מטרה)

ג. קבוצה חברתית

ד. קבוצה עדתית

6. במבחן שבדק תכונות אישיות לצורך התאמה מקצועית, אובחן שייקה כבעל רמה גבוהה של רצייה חברתית. המשמעות המעשית של תכונה זו היא :

א. שייקה אדם מאד עצמאי, בעל דעות משלו, שאינו מתחשב בסביבה.

ב. שייקה אדם לא חברותי.

ג. שייקה מתנהג באופן בלתי צפוי כתוצאה מדחפים שהוא בלתי מודע לקיומם.

ד. שייקה ישתדל מאד לרצות ולענות לציפיות של הסובבים אותו.

7. סטיגמה חברתית מדגישה וממקדת את תשומת הלב ב-

א. בהישגים שהאדם התאמץ והגיע אליהם במהלך חייו.

ב. בתכונה אחת שלילית שלו, ומתעלמת משאר התכונות באישיותו.

ג. בכל התכונות החיוביות שלו, ומתעלמת מתכונות שליליות שיש לו.

ד. ברקע המשפחתי שממנו בא האדם המתויג.

8. הגישה הפטרנליסטית לקליטה של עולים בישראל התייחסה אל העולים כאל:

א. אנשים חסרי אונים, שיש לעזור להם ע"י ארגון והכוונה של חייהם ברוב התחומים.

ב. אנשים שאין להם כישורים המתאימים לחיים בישראל.

ג. אנשים עצמאיים בעלי משאבים ויכולת להיקלט בארץ ללא עזרה.

ד. אנשים עצמאיים שיש להם משאבים וכישורים, ועליהם לתרום אותם לטובת החברה בישראל.

9. לפי התיאוריה של מאסלו על מדרג הצרכים:

- א. המניעים הראשוניים ברמת החשיבות וההשפעה שלהם הם צרכים רגשיים בחום ואהבה.
- ב. קבלה של הכרה והערכה מהסביבה הוא הצורך והמניע הראשון במעלה.
- ג. סיפוק הצרכים הקיומיים של האדם כמו: מזון, דיור ובטחון, הוא המניע הראשוני וקודם לכל השאר.
- ד. מימוש הכישורים והיכולות של האדם הוא הצורך שקודם לכל השאר.

10. מדינה דמוקרטית מחויבת להבטיח לאזרחיה את:

- א. הזכות להשפיע, לבחור את ההנהגה השלטונית, ולהיבחר.
- ב. הזכות לבחור עבודה שמכניסה שכר גבוה.
- ג. הזכות להינשא לבן/בת הזוג האידיאלי.
- ד. הזכות לצאת לחופשה בחו"ל מידי שנה.

11. תפקידי המגדר (ג'נדר) מגדירים לבני האדם את:

- א. האופן שבו הטבע מעצב גברים ונשים.
- ב. האופן שבו החברה בה הם חיים, מגדירה את דפוסי ההתנהגות המצופים מגברים ומנשים.
- ג. האופן שבו גברים ונשים בכל העולם התנהגו מאז ומתמיד.
- ד. האופן שבו הדת קובעת את החובות ואת הזכויות של גברים ושל נשים.

12. דניאל היה נער חלש שהעדיף לקרוא. אבל מהרגע שנאמר לו בלשכת הגיוס כי יש לו נתונים איכותיים וכי הוא מועמד לקורס טייס, החל להתאמן במכון כושר מדי יום. המסר שקיבל בלשכת הגיוס יצר שינוי ב-

- א. בזהות המינית שלו
- ב. בדימוי העצמי שלו
- ג. בדימוי הגוף שלו
- ד. בדימוי החברתי שלו

פרק שני: זיהוי היגדים כנכונים או כשגויים (14 נקודות)

לפניכם 9 היגדים, בחרו 7 מתוכם.

הקיפו במעגל אחת משתי האפשרויות: "נכון" או "לא נכון" (לכל סימון מתאים - 2 נקודות).

מס'	ההיגדים	נכון / לא נכון
1.	לפי התיאוריה של פיאזיה על התפתחות קוגניטיבית, ילדים בגיל הגן חושבים באופן שונה מבני נוער בגיל העשרה.	נכון / לא נכון
2.	תפקידם של מוסדות החינוך – בתי הספר והגנים – ללמד את הילדים הרגלים של סדר וניקיון, ואין להורים כל מחויבות או אחריות להרגלים אלה.	נכון / לא נכון
3.	השימוש במכשירי טלפון ניידים חכמים משפיע באופן שלילי על היחסים בין בני המשפחה.	נכון / לא נכון
4.	אינטליגנציה רגשית היא אותו הדבר כמו אינטליגנציה שכלית. אין הבדל בין שני המושגים.	נכון / לא נכון
5.	ההתקשרות שנוצרת בין התינוק לבין הדמות המטפלת בו, היא משמעותית במיוחד ובעלת השלכות על היכולת שלו לתת אמון בבני אדם בהווה ובעתיד.	נכון / לא נכון
6.	המונח דור ה"סנדוויץ'" מתייחס לילד האמצעי במשפחה. זה שנולד אחרי הבכור ולפני אחיו הצעיר.	נכון / לא נכון
7.	טיפול נפשי נחשב היום אמצעי מקובל לסיוע לאנשים להתמודד עם מצבי לחץ, עם משברים, או עם קונפליקטים.	נכון / לא נכון
8.	אסרטיביות היא מאפיין של תקשורת, בה ההורה מתעקש וכופה את דעתו על בן הזוג ועל הילדים.	נכון / לא נכון
9.	בחברה הישראלית קיים שסע לאומי בין יהודים לבין ערבים.	נכון / לא נכון

פרק שלישי (30 נקודות)

לפניכם שלושה אירועים. בחרו שניים מתוכם.
בשני האירועים שבחרתם - חשוב להקפיד לענות על כל השאלות.
(לכל אירוע מלא - 15 נקודות). **את התשובות יש לכתוב במחברת הבחינה.**

אירוע א':

מנכ"לית משרד התחבורה (שהיא אישה), הודיעה לעובדי המשרד על נוהל חדש, המבטל כל אפשרות של קיום ישיבות עבודה אחרי השעה 15:00, פעמיים בשבוע. החלטה זו נועדה לאפשר לעובדי המשרד שהם הורים לילדים, להגיע לפחות פעמיים בשבוע בזמן כדי להוציא את הילדים מהגנים, מבתי הספר, ומהצהרונים. כך יוכלו העובדים לבלות עם ילדיהם בשעות אחר הצהריים, להיות מעורבים יותר בהתפתחות הילדים, לשמש להם מודל ללמידה באמצעות חיקוי, לספק צרכים של חום ואהבה, לחזק את הסמכות ההורית, ולהגביר את הלכידות המשפחתית.

ההחלטה מכוונת גם לגברים וגם לנשים. כך שנטל הטיפול בילדים לא ייפול אך ורק על האימהות, אלא גם על האבות. לדעתה של המנכ"לית, הנוהל החדש יצמצם פערים בין המינים במקומות העבודה ובתפקידים בכירים. לדעתה – נשים רבות מחמיצות הזדמנויות לפתח קריירה עקב הצורך להתמסר לטיפול בילדים. במקביל, גברים רבים מפספסים את חוויית ההורות ולקיחת חלק פעיל בחיי משפחתם הצומחת. כאשר גברים ידרשו לעצמם את חוויית ההורות, וייקחו חלק שווה במשימות המשפחתיות (לדוגמה איסוף הילדים פעמיים בשבוע), הפערים בגיוס ובקידום עובדות צעירות למול עובדים צעירים יצטמצמו משמעותית.

1. ציינו שלושה תפקידים חשובים של המשפחה (פונקציות של המשפחה), והדגימו אחד מהם באמצעות האפשרות של ההורים להיות עם ילדיהם בשעות אחר הצהריים.
2. מהו אי-שוויון? תארו לפחות שני תחומים בהם מתקיים אי-שוויון בין גברים לבין נשים. כיצד יכול הנוהל החדש לתרום לצמצום אי השוויון בין גברים לנשים? – נמקו מתוך הכתבה.
3. הסבירו מהי חלוקת תפקידים שוויונית במשפחה, ותארו שני דפוסי התנהגות של גברים ושל נשים במשפחה, אשר מגשימים חלוקה שוויונית של התפקידים במשפחה.

אירוע ב':

בתחילת שנת 2013 החל צה"ל לטפל בפצועים סורים שהגיעו לגבול ברמת הגולן. מאז ועד היום טופלו בישראל כ-3,000 סורים, כ-600 מהם בשנה החולפת. 20% מהסורים שטופלו בישראל הם ילדים, וכ-10% מהם נשים.

הטיפול בסורים מתרחש עם ההגעה לגבול, לרוב בשעות החשיכה ועד לקליטתם על הגדר. כוחות צה"ל מעניקים להם טיפול ראשוני ומציל חיים כבר במעבר הגבול. הם מייצבים את מצב הפצועים, ומפנים אותם להמשך טיפול בבית חולים. הסורים מטופלים לרוב בבתי החולים בצפון הארץ. 70% מהם קיבלו טיפול ב"מרכז הרפואי לגליל המערבי" בנהריה, וכ-20% נוספים טופלו ב"זיו" שבצפת.

רוב הפצועים סובלים מפגיעות מלחמה קשות ומורכבות, אשר מצריכות טיפולים ממושכים מצילי חיים, ניתוחים, ואשפוז בבתי החולים. הם זוכים לטיפול מקצועי ומסור, המביא לצריכה של משאבים, ושלתשתיות של חדרי ניתוח, של כוח אדם, של ציוד, ושל מכשור רפואי, שעלותם מסתכמת בעשרות מיליוני שקלים.

כמו כן, סובלים הפצועים מטראומות נפשיות, אשר נגרמו כתוצאה מתנאי החיים במצב של מלחמה, מהפגיעה שלהם עצמם, ומאובדן של בני משפחה וחברים.

ועדת הכספים של הכנסת הצהירה, כי ההחלטה לקלוט את הפצועים היא החלטה הומניטרית ולאומית נכונה וראויה. מדינת ישראל אינה יכולה להתעלם מהמצוקה הקשה בה חיים בני אדם בתנאים של מלחמה מתמשכת בסוריה לידנו. אבל, לסיוע זה יש עלויות, והממשלה צריכה לפצות את בתי החולים בצפון, על ההוצאות הכבדות שנגרמות כתוצאה מהגשת טיפול רפואי לפצועים הסורים.

1. מהי נורמה חברתית? תארו שתי נורמות התנהגות של הישראלים מתוך הקטע. ציינו את הערך התרבותי אשר עליו מתבססות נורמות ההתנהגות שתיארתם.

2. מהו סטטוס חברתי? הדגימו שלושה סטטוסים שונים של בעלי תפקידים שמוזכרים בקטע.

3. מהי טראומה נפשית? איזה תחום של מדעי ההתנהגות עוסק בטראומה? ציינו שני בעלי המקצוע שונים המוסמכים לטפל במצבים של טראומה נפשית.

אירוע ג':

גיל ההתבגרות נחשב לתקופה סוערת ומורכבת בחיים. מדובר במעבר מילדות לבגרות, אשר נפרש על פני מספר שנים, ובמהלכו מתרחשים שינויים רבים אצל המתבגר. החל בשינויים גופניים, קוגניטיביים, רגשיים, וגם חברתיים. התלות בהורים ובמשפחה פוחתת. הקבוצה של בני הגיל הופכת להיות המשמעותית ביותר, והמשפיעה, יותר מזו של המשפחה. בני נוער עסוקים מאד בעצמם, בבדיקה של יכולותיהם של כישוריהם, במידת המקובלות החברתית, ובעוד פעילויות רבות, התורמות לגיבוש הזהות שלהם כמו: לימודים, עבודה, התנדבות. לעיתים קרובות, נראה למבוגרים כי כל בני הנוער מדברים באותו אופן, נראים אותו דבר, ומתלבשים עם אותם בגדים. אבל זו טעות, כי בעיני המתבגרים זה נחוה אחרת: מצד אחד, הם משתדלים להיות ככל החברים ובהתאם ללבוש מותגים, להתעדכן בגאדג'טים ולהיראות באותם מקומות בילוי חברתיים. מצד שני, הם רוצים להיות מיוחדים, שונים מכל שאר בני הנוער. כדי לבלוט ולהדגיש את ייחודיותם ואת שונותם, הם פועלים בדרכים שונות: החל מסגנון לבוש ייחודי, תסרוקות, קישוטי שיער וגוף, כולל קעקועים וניתוחים פלסטיים, אשר הופכים אותם ליפים יותר, נחשקים יותר, או מזעזעים יותר. הורים רבים מתקשים לקבל ולהסכים עם הרצון של ילדיהם לבצע שינויים גופניים בלתי הפיכים כמו קעקועים על גופם, או ניתוח פלסטי, טיפוח הגוף, ביגוד יוקרתי, או דגם מתקדם ויקר של טלפון חכם או מחשב נישא. כל אלה כרוכים בעלויות כבדות מתוך המשאבים של המשפחה.

1. תארו שני מאפייני התנהגות של מתבגרים לפי התיאוריה ההתפתחותית של אריקסון, והדגימו אחד מהם מתוך הקטע.
2. הסבירו שני סוגים שונים של משאבים משפחתיים, והדגימו אחד מהם מתוך הקטע.
3. ציינו שני יתרונות ושני חסרונות של גלישה ברשת ושימוש ברשתות חברתיות אצל מתבגרים.

פרק רביעי (16 נקודות)

לפניכם שישה היגדים. בחרו ארבעה מתוכם.
הסבירו את הטענה/חשיבה/אמירה המוצגת במשפט. (לכל שאלה 4 נקודות).

1. מתפקידה של המדינה לפעול למען צמצום השסעים בחברה, וקירוב בין הקבוצות החברתיות השונות. זאת מכיוון שהפילוג והפערים מפוררים את האחדות ואת העוצמה של החברה.

2. הורה טוב הוא הורה שמשכיל לשלב בין התייחסות חמה ואוהבת לילדיו, לבין הצבה ברורה של גבולות בין מותר לאסור, תוך הפעלה של סמכותו כהורה וכמבוגר.

3. הפרישה מהעבודה היא שלב מורכב ואפילו קשה בחיים. לפרישה מהעבודה השלכות על כל תחומי החיים של הקשיש, גם לטובה וגם לרעה.

4. החברים בקבוצה ראשונית מחשיבים את קיום הקבוצה ואת היחסים הרגשיים המתקיימים בין החברים המשתייכים אליה, כמטרה ראשונית ועיקרית של הקבוצה.

5. התיאוריה הפסיכואנליטית של פרויד מייחסת לכל אדם דחפים ויצרים בלתי מודעים של מין ותוקפנות.

6. באמצעות השיטה של עיצוב התנהגות, אפשר ללמד ילדים באופן הדרגתי, לבצע פעולות מורכבות כמו חצייה של כביש במעבר חציה, סידור החפצים בחדר, או הכנת סלט ירקות.

בהצלחה!